

Certificarea operatorilor economici din construcții și arhitecturii

dr. arh. Șerban Țigănaș

dr. arh. Șerban Țigănaș

Arhitectura e profesie liberală întotdeauna?

Arhitectura este o profesie liberală, se spune. Este, de asemenea, evident că este o profesie în schimbare, așa cum întreg sectorul construcțiilor a fost și este în continuare, cu viteze din ce în ce mai mari pe măsură ce ne apropiem de prezent și avansăm spre

viitorul informatic și inteligența artificială.

Arhitectura continuă să fie practică în maniere diferite, în paralel, în mod tradițional, liberal, prin relația client - arhitect, care a consacrat-o, dar și în cadrul unor procese complexe, în care nici clientul și nici arhitectul nu mai sunt o persoană, fiind entități economice și sociale ample, structurate

în cadrul managementului de proiect.

Mai este la acest nivel arhitectura o profesie liberală, acolo unde colaborează zeci și sute de persoane în același proiect, unde consultanții și experții sunt implicați în secvențe complexe și succesiuni diverse în același contract?

La fel este și în cazul medicului, care atunci când este generalist, de familie, sau practică o specialitate anume are o activitate liberală, pacient - doctor, dar atunci când vorbim de un spital public complex, cu structuri, roluri, ierarhii și protocoale deloc simple, formula liberală a practicii nu mai este activă.

Profesia de arhitect rămâne liberală în condițiile în care se practică astfel, de cele mai multe ori, pentru clienți persoane sau firme de mici dimensiuni, dar nu și în cazul investițiilor publice și al celor private ale unor organizații de mari dimensiuni.

Această realitate trebuie observată, înțeleasă și acceptată, mai ales pentru că oferă forme adecvate de practică în funcție de caz, de proiect și de client, arhitectii putându-se organiza pentru a lucra fie pentru una sau cealaltă categorie mare de proiecte.

Voi descrie în continuare câteva particularități care vor întări afirmația că arhitectura poate fi practică diferit, adecvat fiecărui caz.

Practica arhitecturii, singur sau în echipe mici sau mari

Practica arhitecturii se poate împărți în două faze mari, importante, care pot fi abordate diferit.

Faza de concepție și creație, în care se pornește de la temă și "foaia albă", care poate fi abordată de fiecare arhitect în parte, singur sau în echipe mici. De cele mai multe ori concepția arhitecturală, ideile principale și forma inițială aparține unei singure persoane, în totalitate sau majoritate, sau este produsă în dialog între puține persoane care avansează ideile și le verifică punându-le în desen sau model digital. Această fază este cea care poartă, pe bună dreptate denumirea de creație arhitecturală, care este cea în baza căreia se iau deciziile de a transforma proiectul în construcție, prin dezvoltarea lui.

A doua fază importantă este aceea în care proiectul se transformă prin dezvoltarea sa în mulțimea de informații, decizii și acțiuni corelate și integrate, care fac posibilă transformarea conceptului în realitate, prin proiect. Britanicii numesc această fază "project delivery", accentuând caracterul de "livrabil", de instrument detaliat pentru ceilalți care urmează să îl folosească pentru construire. Această fază, în cazul marilor proiecte necesită uneori mai multe firme cu capacități de dezvoltare impresionante, cu mulți profesioniști implicați, uneori de ordinul zecilor de arhitecți pentru același proiect. Cantitatea de informație produsă prin dezvoltare este de multe ori impresionantă, de ordinul sutelor și miilor de desene și specificații sau mai recent, sub forma modelelor informatice complexe, BIM.

În cazul practicii liberale, curente,

Între prima și cea de-a doua parte nu există discontinuități majore și ele sunt realizate de obicei de același arhitect sau mică echipă de proiect, fără probleme. În cazul unor proiecte de mari dimensiuni și complexitate, concepția poate fi realizată foarte bine de o echipă mică sau chiar de un singur arhitect, în schimb livrarea proiectului dezvoltat necesită resurse umane simultane deosebite, în cele mai multe cazuri un alt tip de organizare. Nu spun că mai puțini oameni nu ar putea rezolva problemele specifice ale dezvoltării proiectelor mari, dacă ar avea timp și li s-ar acorda această posibilitate. Așteptările investitorilor și modul de derulare a șantierei de construcții de mari dimensiuni nu oferă acest timp în condițiile prezente. Nici arhitecții nu mai sunt dispuși, ca pe vremuri, să lucreze ani de zile, sau uneori o decadă sau mai multe, la același proiect, în condițiile unor tehnologii de edificare cu extrem de multă manoperă implicată.

Specializarea arhitecților, între adaptare și necesitate

Deși profesia de arhitect este una de generalist, fapt dovedit de însele carierele marilor arhitecți care au acoperit un evantai larg de programe de arhitectură și de tipuri de construcții, se întâmplă ca unii profesioniști să adopte specializarea, pentru a putea lucra mai bine fie proiecte de o anumită dimensiune și complexitate, fie chiar proiecte care aparțin unui anume program de arhitectură.

Astfel, sunt arhitecți sau echipe care se specializează pe proiectarea de locuințe sau de clădiri pentru educație, sau de clinici, etc. Experiența dobândită în proiecte destinate aceluiași program poate duce la inovații, la evoluția programului însuși prin urmărirea utilizării construcțiilor și a problemelor care apar în timp și propunerea de soluții ameliorate la noile proiecte.

De asemenea, arhitecții se pot organiza în firme care sunt astfel alcătuite încât să poată face cât mai bine față la anumite tipuri de proiecte, ca formă de specializare. Bineînțeles, întotdeauna a existat și varianta asocierii, constituiri de echipe din mai multe firme mai mici, pentru a atinge capabilitatea și capacitatea optimă sau cerută de client pentru o anumită lucrare.

Una dintre cele mai uzuale forme de asociere este cea pe care o practică arhitecții care lucrează în altă țară decât cea de origine și domiciliu, asociindu-se cu parteneri locali. Aceștia din urmă sunt foarte utili prin cunoașterea normelor locale și prezența la locul șantierului, atunci când proiectul ajunge în execuție.

Dreptul de semnătură al arhitecților și ceilalți

Această formă de certificare a profesionistului ca persoană este foarte răspândită în practica universală.

În unele țări este obligatorie pentru toate lucrările pentru care se autorizează construirea, în altele

doar pentru lucrările care depășesc o anumită dimensiune și complexitate, dar mai ales pentru lucrările publice, iar în altele, chiar dacă înregistrarea arhitecților este prezentă, ea nu are caracter obligatoriu. În acest caz este mai mult o informație pentru client, care poate decide dacă recurge la un arhitect care poartă un gir al asociației profesionale sau nu. Problema care se discută acum în România este pornită de la firmele de construcții și nu de la profesioniștii din proiectare, arhitecți și ingineri pentru construcții, instalații sau infrastructură. Pentru ingineri diploma de studii este cea care le oferă practic dreptul de practică. Pentru unele domenii ale instalațiilor care prezintă pericole cunoscute, gazul și electricitatea, sunt necesare licențieri care se acordă specialiștilor pentru anumite categorii de lucrări complexe, atât ca proiectare, cât și ca execuție. Totul diferă însă pentru fiecare specialitate, cum se spune, unele fiind complet nereglementate, ca de exemplu instalațiile sanitare.

Discuția din prezent este despre

realizarea unui cadru complet și omogen de certificare, pentru toate categoriile de operatori din construcții.

Certificarea operatorilor economici din sectorul construcțiilor există

Se vorbește foarte mult în prezent de inițiativa patronatelor din construcții, secondate de mai multe asociații profesionale ale specialiștilor din proiectare și ale producătorilor de materiale și sisteme pentru construcții, de a realiza o certificare a firmelor din sector.

Această idee nu este nouă, fiind o formulă dorită de antreprenori de mai mulți ani pentru a combate piața neagră și concurența aceluia. În Europa certificarea firmelor există în mai multe variante, nefiind niciuna majoritar aplicată și calificabilă ca tendință.

Această situație ne pune în fața unor decizii pentru adoptarea unui model care nu este clasic, deci trebuie produs special pentru condițiile din România. Există țări în care certificarea este obligatorie pentru lucrările publice,

nu și pentru cele private. Există țări în care certificarea nu este obligatorie, dar există și îți aduce avantaje în competițiile pentru achiziții publice sau private. În România se discută despre o eventuală acoperire integrală a pieței, adică despre certificarea obligatorie pentru toate categoriile de firme și de lucrări.

Oportunități și riscuri

Obiectivul generic al certificării este acela de a reduce sau chiar elimina, ca ambiție maximă, practicile concurențiale neloiale, activitățile nefiscalizate și contractarea de lucrări peste capacitatea și capabilitatea de abordare a unui operator anume.

Bineînțeles, dacă acest lucru se întâmplă, consumatorul, utilizatorul final al lucrărilor de construcții, înțelegând prin aceasta proiectare, execuție și materiale folosite, va avea mult de câștigat ca garanții de calitate. Tot bineînțeles, costurile lucrărilor și prețurile pentru diferite servicii vor fi altele, adică aceste garanții trebuie acoperite. Este foarte posibil ca nici prestatorii și nici clienții lor să

nu fie încântați de noile condiții și să continue practica micilor lucrări domestice făcute după program în regim complet nefiscalizat. Este, de asemenea, discutabilă eventuala transformare a regimului de construire ”în regie proprie”, care acoperă multe categorii de lucrări mici. La fel, la celălalt pol al spectrului construirii, pentru lucrările publice achiziționate de sutele sau miile de entități administrative sau instituționale care comandă lucrări de construcții, să apară proceduri unitare în urma certificării și să se simplifice procedurile dificile acum pentru cei care nu sunt investitori regulați sau calificați, nu sunt organizați în acest sens și nu au personal competent pentru investiții.

Concluzii și recomandări

Este foarte posibil ca practicile combătute prin inițiativa certificării să se reducă mai mult sau mai puțin simțitor, totul depinzând de eficiența sistemului și de calitățile sale de a nu fi ușor de păcălit. Este, de asemenea, foarte probabil să asistăm la o scădere importantă a capacității de realizare a

lucrărilor în special de mică anvergură, ceea ce va atrage automat creșterea importantă a prețurilor. Efectele unei astfel de situații asupra stării clădirilor, mai ales a celor rezidențiale uzuale, dar de ce nu și a celor pentru care bugetele publice nu pot oferi necesarul pentru întreținere și reparații, sunt de asemenea previzibile. Este foarte posibil să asistăm la blocaje ale pieței, asemănătoare cu cele care au apărut după ce, în urma unui dezastru, s-a declanșat o expertizare generală a localurilor publice de tot felul, iar experții disponibili nu au putut acoperi rezonabil aceste solicitări. Consecințele se văd peste tot, numărul construcțiilor și spațiilor închise și abandonate fiind alarmant. Siguranța este primordială, dar pentru a o obține pare insuficient să impui anumite condiții. E nevoie de implementare incrementală, de mecanisme de stimulare, facilități și altele, într-un cuvânt de un sistem complex și bine adaptat la situația existentă.

Pentru certificarea operatorilor din construcții este necesar un astfel de sistem inteligent,

scalabil și adaptabil pieței actuale și mai ales condiției operatorilor existenți. Sistemul trebuie să evolueze progresiv, foarte atent la fenomenele pe care le va genera sau cataliza. Ceea ce trebuie să recomand este ca acest sistem să fie unul avansat, contemporan, digital și foarte comod pentru cei vizați. Să fie bazat pe date certe (certificare) și nu pe subiectivitate personală, comisii coruptibile sau injuste sau alte vulnerabilități. Contramăsurile, mă refer la sistemul punitiv care va fi construit pentru a combate devierile de la sistem, operarea fără a fi certificată, trebuie de asemenea să fie bine calibrate. În caz că amenziile sunt mici, acestea vor fi luate în calcul ca parte din buget... În caz că măsurile vor fi excesive, fie nu vor fi aplicate de instituțiile abilitate, din toleranță, fie vom asista din nou la blocaje, procese lungi și decizii discutabile în justiție.

Nu e deloc simplu, de aceea cea mai importantă recomandare pe care o fac celor care construiesc acest sistem este aceea de a colabora și aprofunda responsabil fenomenele în care încearcă să intervină.

Nu e deloc ușor, dar trebuie să recunoaștem că există șansa să se producă un salt important, de care avem certă nevoie, spre un sector al construcțiilor mai organizat, mai disciplinat, cu mai puțină activitate nefiscalizată și mai bine recompensat pentru eforturile sale. Mă refer aici mai ales la arhitecți și la inginerii care lucrează în proiectare, care, se știe, sunt plătiți în România mult sub media europeană, pentru contribuții aduse la construcții care valorează pe piață mai mult decât media europeană.

Voi continua acest subiect în viitor, pentru a încerca să atingem probleme de principiu și detaliu, pentru a genera și alte reacții și, de ce nu, pentru a inspira. ■